

Vakanüvisler

Naima (Halep 1655 - Patras 1716) : Osmanlı Devleti'nin ilk resmi vakanüvisidir. Asıl adı Mustafa Naim'dir. Halep'te geçirdiği çocukluk ve gençlik yıllarında iyi bir eğitim gördü; Arapça ve Farsça öğrendi. Eski Saray'da Baltacılar Ocağı'nda ve Bayezid Camii'nde devam ettiği öğrenimi sırasında tarih, edebiyat ve özellikle de astroloji alanlarındaki bilgilerini zenginleştirdi. 1695'te Topkapı Sarayı'na geçti. Divan-ı Hümayun kâatibi olarak Naima mahlasını aldı. Amcazade Hüseyin Paşa kendisini vakanüvislik görevine atadı ve Şarihü'l-Menarzade Ahmed Efendi'nin yazdığı tarih müsveddelerini temize çekmesini ve bunları kaynak olarak kullanarak yeni bir Osmanlı tarihi yazmasını istedi. Nevşehirli Damat İbrahim Paşa gibi yakın dostlarının devlet yönetiminde söz sahibi olması işlerini kolaylaştırdı ve 1704'te Anadolu muhasebe kalemi halifesi oldu. Ancak, devleti yönetenlere karşı eleştirel tavrı ve konuşmaları nedeniyle 1706'da Hanya Kalesi'ne sürüldü. Bir yıl sonra affedilerek İstanbul'a döndü. Bu yıldan itibaren, devlet yöneticileriyle kurduğu ilişkiler ve devlet siyasetlerine yönelik eleştirilere bağlı olarak değişen bir yaşantısı oldu.

Kaynak : *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, c. 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999, ss. 340-341.

Ahmed Vasıf Efendi (Bağdat 1736 - İstanbul 26 Mayıs 1806) : İlk öğrenimini tamamladığı Bağdat'ın ileri gelenlerinin kütüphanelerinde çalışırken yazma eserleri kopyalayıp çoğaltarak hayatını kazandı. Kırım Harbi'nde Rusların Yenikale'yi istilasında esir düşünce 1771'de Petersburg'a götürüldü. Çariçe II. Katerina barış mesajını onunla Osmanlı karargâhına bildirdi. Bu olaydan sonra pek çok kez karargâh ve Ruslar arasında habercilik görevini yürüttü. Cephede bulunduğu sırada 1774'deki Kozluca yenilgisine bizzat tanık oldu ve eserinde anlattı. 1783'te vakanüvislik görevine tayin edildi. 1787'de İspanya'ya elçi olarak gönderildi ve bir yıl sonra bir İspanyol kalyonuyla döndü. 1791'de III. Selim zamanında tekrar Ruslarla yapılan barış görüşmelerinde görev aldı ve 1794'de yeniden vakanüvis tayin edildi.

Kaynak : *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, c. 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999, ss. 652-653.

Mütercim Asım Efendi (Antep 1755 – İstanbul 1819) : Tam adı Ahmed Asım'dır. Antep Şeriye Mahkemesi başkâatibi Mehmed Cenani Efendi'nin oğludur. İlk derslerini babasından aldı, daha sonra dönemin tanınmış âlimlerinden ve devlet adamlarından da dersler aldı. Arapça ve Farsça öğrendi. Antep'te mahkeme kâatipliği yaptı. Bir ara Battalzade Mehmed Nuri Paşa'nın divan kâatibi oldu. Paşa, yolsuzlukları nedeniyle idama mahkum edilince önce Kilis'e sonra da İstanbul'a gitti. 1807'de, diğer görevlerinin yanı sıra ölümüne kadar sürdüreceği vakanüvislik görevine tayin edildi. III. Selim'in tahttan indirilmesinden sonra sıkıntılı günler geçiren Asım, II. Mahmut tarafından Süleymaniye müderrisliğine atandı. Kamus tercümesini sultana takdim etmesinden üç yıl sonra 1813'de Selanik kadılığına atandı. İçinden geldiği aile ve çevrenin tasavvuf kültürü ile iç içe olması nedeniyle küçük yaşlardan itibaren dini ilimlere ilgi duydu ve bu alanda çalışmalarda bulundu. Tercüme eserlerinde Arapça ve Farsça'ya hâkimiyeti göze çarpar. Yazdığı tarihte devrin ileri gelen din âlimlerini açıkça eleştirdi.

Kaynak : *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, c. 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999, ss. 255-256.

Ahmed Cevdet Paşa (Lofça 1823-İstanbul 1895) : Tanzimat devrinin yetiştirdiği önemli âlim ve devlet adamlarından biridir. Büyükbabası Hacı Ali Efendi'nin teşvikiyle küçük yaşta Arapça dersleri aldı. Genç yaşında eğitimi için İstanbul'a gönderildi ve burada Fatih Camii'nde devrin tanınmış müderrislerinden dersler almaya başladı. Medrese derslerinin yanı sıra tarih, coğrafya, astronomi, matematik ve felsefe okudu. 1845'te Osmanlı Devleti'nin tarihini yazmaya başladı. 1848'de Sadrazam Mustafa Reşit Paşa tarafından Babialî'nin talimatını götürmek üzere Bükreş'e Fuad Paşa'nın yanına gönderildi. 1849'da Meclis-i Maarif-i Umumiye azalığı ile Darulmuallimin müdürlüğüne tayin edildi. Fuad Paşa ile birlikte Bursa'ya giderek Kavâid-i Osmaniye'yi yazmaya başladı. Şirket-i Hayriye'nin kuruluş nizamnamesini hazırladı. 1851'de üyeliğine seçildiği Encümen-i Danış tarafından, 1853 yılında, Avusturyalı

tarihçi Hammer'ın bıraktığı yerden, 1774-1826 dönemini kapsayacak şekilde, Osmanlı tarihini yazması için görevlendirildi. 1855'te vakanüvisliğe tayin edildi ve 1865'e kadar sürdürdüğü bu görevi yürütürken tarihini yazmaya devam etti. Aynı zamanda yaşadığı dönemin siyasi olaylarını anlattığı Tezâkir'in hazırlıklarına başladı. 1865'te Halep, 1872'de Maraş valiliklerine tayin edildi. Sonrasında bir çok kere çeşitli bakanlıklarda bulundu.

Kaynak: Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, c. 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999, ss. 114-115.